

ES Mūžizglītības programmas

Comenius daudzpusējais projekts „The treasure chest and ICT or ICT in reading and writing”

Līguma nr. 2013-1-BG1-COM06-00006 2

Written by Valērija Burova and Dagnija Volodjko form 11, Rezekne Polish State Gymnasium.

Vērtības latviešu tautasdziesmās

Latviešu tautasdziesmas ir ļoti bagāts un neatkārtojams latviešu mantojums. Tautasdziesmas ir kā spogulis mūsu senču dzīvē. Tās ir vērtīgākas, jo īpaši tāpēc, ka šo mantojumu darinājusi latviešu tauta un tāpēc tautasdziesmās atspoguļojas senās sabiedrības pasaules un dzīves uzskati. Lielākā daļa no tām ir sacerētas audzināšanas nolūkos un parāda mātes mīlestību, rūpes un prieku, redzot bērnu augam.

No tautasdziesmām redzam, ka senā latviešu sabiedrība, tāpat kā šodien, ļoti augstu vērtē labu ļaužu ģimenes, kur vecāki čaklus bērnus izaudzinājuši. Mātes rūpes par bērniņu izceltas daudzās tautasdziesmās, kur māte, neskatoties uz grūtībām, dara visu sava bērna dēļ. Māte tautasdziesmās bieži vien ir attēlota kā saule, māmuliņa ir tikpat balta, mīļa, silta un spēj pažēlot. Māte sniedz mīļus, siltus vārdus.

Bieži vien mēs nenovērtējam, cik daudz priekš mums dara māte, jo tieši viņa ir žēlotāja un patvērums, kura vienmēr sniegs roku pretī, lai palīdzētu. Tās sirds vienmēr būs atvērta un mīloša gan jaukos brīžos, gan skumjos. Mātes nerimstošā rīcība un gādība ģimenes un māju dzīvē ir neaptverams devums, ko senie latvieši it īpaši uzsver tautasdziesmās. Mātes mīlestībai nav robežu vai vecuma, un, manuprāt, jo vairāk piedzīvots, jo gudrākus un vērtīgākus padomus māte spēj sniegt. Māte vienmēr dziesmās ir parādīta mīļa, cienīta un godāta, jo tieši viņa ir devusi lielāko artavu bērnu audzināšanā.

Mātes mīlestība ir viens no mīlestības veidiem, kuram nav nosacījumu. Ja māte mīl, viņas mīlestība ir nepārvērtējama, neaizvietojava, tā dod drošības izjūtu, tā nav jāiegūst, tā nav jāizpelnās. Nav nozīmes, vai bērns ir skaists vai neglīts, gudrs vai ne ļoti, paklausīgs vai nē, slims vai vesels,

māte tāpat būs viņam līdzās, jo bērns ir daļa no viņas. Tas ir mīlestības veids, kad māte ziedo sevi bērnam, negaidot neko pretī. Viņa saprot, ka bērns nevar viņai sniegt neko, tikai prieku un apziņu, ka pasaulē ir būtne, ko viņa ir radījusi, bet tāpat ir gatava ziedot visu, lai bērns būtu laimīgs, lai viņam nekā netrūktu un lai viņš justos droši.

Māte ir ikvienam cilvēkam. Ja nebūtu mātes, nebūtu cilvēka. Viņa ir kā jauna sākuma radītāja, fantastiskas iespējas devēja, iespējas dzīvot, mīlēt un radīt no jauna devēja. Bērns un māti saista nesaraujamas saites. Tā ir ne tikai radnieciska, bet arī garīga tuvība, kura ļoti bieži tiek atspoguļota tautasdziesmās. Šī garīgā tuvība ir atkarīga no attiecībām - cik labi tās ir koptas. Māte jau bērnības pirmajos gados ieliek uzskatu, vērtību un dzīves gudrību pamatus.

Dzīvē mēs staigājam dažādus ceļus – gan tuvus, gan tālus. Bet vispriecīgākais ceļš ir atgriešanās ceļš. Atgriezies mājās, tur, kur tevi vienmēr gaida māte, kura ir priecīga redzēt, parunāt ar tevi, dalīties ar jaunām zināšanām, tā ir laime, mierinājums un arī prieks pēc ilgās un nogurdinošas prombūtnes.

Latvian song

Šuj, māmiņa, man krekliņu
Deviņām vīlītēm;
Devītā vīlītē
Liec man gudru padomiņu.

Sew me a shirt, mother
With nine seams in it;
Into the ninth one
Sew good advice.

Aud man svārkus, māmuliņa
Krāsainiem dzīpariem;
Lai es eju vizēdama
Kā saulīte uzlēkdama.

Weave me a skirt, mother
With bright, coloured designs;
So I go sparkling, shimmering
Like the sun in the dawning.

Es savai māmiņai
Magonīšu vietu taisu;
Magonīšu vietu taisu
Rožu klāju paladziņu.

I prepared a bed for my mother
Made it all of poppies;
Made it all of poppies
And spread a sheet of roses.

Latvian folk songs provide a multifaceted glimpse of a farmer's life and worldview. They depict the cyclical passage of time in nature and the various work that must be accomplished at a certain time - ploughing, sowing, reaping and harvesting. The songs are dedicated not only to each type of work, but also to tools, everyday objects and domestic animals, thereby imbuing with aesthetic value the farmer's everyday life. Crossroads in everyday work life are marked by festivities and rituals and the songs that accompany them. These festivities are connected to the closure or beginning of an

important work period - the first day that the animals are put out to pasture, *Mārtiņi* or the end of work in fall, etc. Astronomical processes are also observed - especially winter and summer solstice. The largest number of songs is sung at *Jāņi* (summer solstice). These songs reflect the ancient fertility rituals of the Latvian farmer. The Latvian folk songs encompass the entire course of human life. They portray the principal periods in life: pregnancy, childbirth, upbringing, youth, marriage, life in wedlock, old age and death. Special songs are dedicated to three rites of passage: the baptism, wedding and funeral. The baptism songs accompany and explain the magical deeds that are performed by the baptism guests, which are intended to ensure the child's good health and well-being. Wedding songs comprise about one third of all the folk songs in total, and each song is meant for a specific moment during the course of the wedding. As a whole they make the "script" of a ritual drama that enacts an ancient tradition - the stealing of the bride and the ensuing pursuit by the bride's relatives. Rivalry between the relatives of the bride and groom continues throughout the entire ritual and includes responsorial singing - attempts to tease the other side with the help of humorous, satiric and often erotic texts. The erotic lyrics in wedding songs are related to ensuring the newlyweds' fertility. Funeral songs were sung while waking and burying the deceased. A border between the world of the living and the world of the dead was built with the help of special magical words and activities, thereby ensuring that the deceased would not haunt the living. Lamentation at the funeral was not common practice among the Latvians. The songs were intended more for achieving emotional equilibrium than for expressing one's grief.

The singers and connoisseurs of Latvian folk songs were mostly women, and the world depicted by the folk songs is largely a woman's world. Latvians also have war songs, but they are not eulogies of bravery and do not contain battlefield depictions or bloody spectacles. War is portrayed as a human tragedy that takes away lives and twists the world of emotions. In drinking songs, also, the merriment of carousal is overshadowed by the suffering of the reveller's wife and children.

The orphans' songs are the most poetically refined. Their imagery provides an aesthetic quality to the sorrow of the orphaned child. In these songs the mother is compared to the sun, and the mother's absence is like the absence of the sun's light and warmth. Yet, in the songs the orphans' tears metamorphose into visually beautiful images of nature - gleaming dewdrops, rain permeated by the sun and fog.

The folk songs also contain the Latvian perception of the world's structure, order and the powers that rule it. In this worldview the space that is occupied by humans is connected to the sun. One indicator of this is the Latvian word for world *pasauļe* ("place under the sun"), as well as the juxtaposed pair *šī saule* ("this sun" or the world of the living) and *viņa saule* ("distant sun" or the world of the

dead). In Latvian folk songs astronomical phenomena (twilight, the movement of celestial bodies in the sky, the sun, the moon, and the stars) are also transformed into mythological and poetic images. These cosmological motifs and personages (*Dievs* - God, *Saule* - the Sun, *Dieva dēli* - the sons of God, *Saules meitas* - the daughters of the Sun, *Saules koks* - the Sun tree) are enticing with their archaism to researchers of Indo-European prehistory. The main mythical being in the folk songs is *Dievs* - God, in which are combined pre-Christian and Christian notions. *Dievs* is together with humans throughout their lives, but the goddess *Laima* is the chief decision-maker regarding a person's fate. *Laima* and the goddess *Māra* are the chief protectresses of orphaned girls, young wives, pregnant women and women in general. In the folk songs nature is personified as many maternal personages, of which the chief ones include *Vēja māte* - Mother Wind, *Meža māte* - Mother Forest and *Jūras māte* - Mother Sea. The realm of the dead is ruled by *Zemes māte* - Mother Earth or *Veļu māte* - Mother of the Souls. The image of woman in Latvian folk songs is the image of a caring mother and loyal and supportive wife.

Source: <http://www.latvia.lv/library/folk-songs>